COLECȚIA DE FOTOGRAFII DIN FONDUL MEMORIAL LIST-DOCUMENTAR „SIMION FLOREA MARIAN"

AURA BRĂDĂȚAN

Die Fotosammlung des memorialistisch-dokumentarischen Fonds „Simion Florea Marian"

(*Zusammenfassung*)*

Im folgenden Beitrag präsentiert die Verfasserin Aura Bradatan eine der grössten und wichtigsten Fotosammlungen (über 1 400 individuell registrierte Fotos und 11 Alben, darunter vier sehr umfangreich, d.h. jedes mit 4 000 Fotos ungefähr), die sich im „Simion Florea Marian" - Gedenkhaus in Suczawa befindet. Die ältesten Fotos gehören der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts und wurden in den Fotohandlungen aus Czernowitz, Suczawa, Bukarest, Wien oder von verschiedenen, vom Akademiker Simion Florea Marian eingeladenen Fotografen gleich am Ort gemacht. Die Fotos sind thematisch gruppiert und zwar: historische und religiöse Denkmäler (viele von diesen, vor der Restauration oder ohne Reparaturen fotografiert) aus fast allen Ortschaften der Bukowina, alte Volksschulen, österreichische Brücken, Strassen und Märkte, Heldendenkmäler, Büsten, öffentliche Feier und Versammlungen, verschiedene Persönlichkeiten.

Die Fotos aus dem obengenannten Fond enthalten fast alles, was mit der kulturellen und gesellschaftlichen Leben der Bukowina zwei Jahrhunderte lang verbunden war. Sie stellen das treueste Bild einer heute wegen der Zerstörung oder Umgestaltung verschwundenen Welt dar. Die Stadt Suczawa zur Zeit Simion Florea Marians existiert heute nur dank solcher ikonographischen Beweisen, deswegen ist die kultural-historischen Bedeutung der Sammlung sehr gross. Solche fotographischen dokumentarischen Archiven muss man nicht nur erforschen, sondern auch veröffentlichen. *Auf dieser Weise werden sie bekannt.*

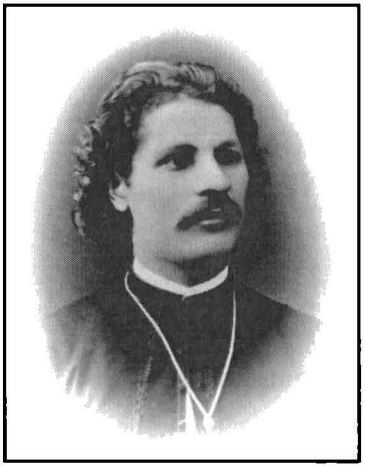
Im *Anhang* werden zwei Briefe aus der Korrespondenz zwischen I. Gh. Sbiera und Simion Florea Marian veröffentlicht.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Fotosammlung, memorialistisch-dokumentarisches Fond, Simion Florea Marian, Gedenkhaus, kulturelles und gesellschaftliches Leben der Bukowina.

La Casa memorială „Simion Florea Marian" din Suceava se păstrează una dintre cele mai mari şi mai importante colecţii de fotografii (peste 1 400

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

înregistrate individual şi 11 albume, între care patru masive, cu circa 4 000). Cele mai vechi sunt din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, fiind realizate în ateliere fotografice din Cernăuţi, Suceava, Bucureşti, Viena ş. a. sau în teren, de fotografi aduşi special de academicianul Simion Florea Marian, îndeosebi în perioada în care desfăşura cercetări istorice la vechile cetăţi, mănăstiri şi biserici, la documentarea pentru întocmirea capitolului *Traiul românilor din Bucovina* (volumul *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Bukowina*[1]) şi pentru redactarea monografiilor de cultură populară.

Grupate pe domenii, fotografiile reprezintă monumente istorice şi religioase (multe dinainte de restaurări sau reparaţii) din aproape toate localităţile Bucovinei, şcoli vechi *poporale*, case parohiale şi forestiere, poduri austriece, străzi şi pieţe, monumente ale eroilor, busturi, serbări, spectacole şi întruniri publice, inclusiv politice, personalităţi diverse, de la mari ierarhi şi preoţi, la profesori, învăţători, scriitori, istorici, muzicieni şi actori.

Se află în fotografiile din acest fond aproape tot ce ţine de viaţa culturală şi socială a Bucovinei pe parcursul a două secole, cea mai fidelă imagine a unei lumi azi dispărute prin remodelare sau dărâmare. Oraşul Suceava din vremea lui Simion Florea Marian nu mai există în prezent decât în asemenea mărturii iconografice, de aceea importanţa cultural-istorică a colecţiei este una foarte mare.

Astfel, principala reşedinţă voievodală se regăseşte ilustrată în fotografii din secolele XIX–XX ale aproape tuturor monumentelor istorice. După întemeierea statului Moldova, cele mai complexe construcţii de piatră (Cetatea Şcheia, Cetatea de Scaun, Curtea Domnească) au fost ridicate în Suceava în timpul lui Petru I Muşat (1371–1391), iar mitropolitul Iosif, recunoscut de patriarhul din Constantinopol, îşi avea reşedinţa mitropolitană la Biserica „Sfântul Gheorghe" (Mirăuţi), aproape de Curtea Domnească şi de Cetatea de Scaun, lângă domn, aşa cum cereau canoanele Bisericii.

Oraşul Suceava păstrează în prezent moştenirea edilitară din Evul Mediu, reprezentată de biserici de piatră (cele mai vechi fiind din secolul al XIV-lea): biserica „Sfântul Gheorghe" (Mirăuţi) – prima biserică datează de la sfârşitul secolului al XIV-lea, ctitorită de voievodul Petru Muşat; a fost prima catedrală

[1] *Die Österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild, Bukowina* [Monarhia austro-ungară în grai şi imagini. Bucovina], Druck und Verlag der kaiserlich-königlichen Hof-und Staatsdruckerei, Wien, 1899, 890 p.; volumul a fost patronat de arhiducele şi principele de coroană al Monarhiei austro-ungare, Rudolf al Austriei, unicul fiu al Împăratului Franz Joseph. S. Fl. Marian şi I. G. Sbiera au avut rezervat un spaţiu de 26 de pagini, cu 12–14 fotografii; cf. scrisoare din partea redacţiei volumului către Simion Florea Marian, din 28 noiembrie 1893, Viena, nr. inv. 526, în *Colecţia de cores*

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

mitropolitană a Moldovei, sediul mitropolitului Iosif; actuala biserică datează, probabil, de la sfârşitul secolului al XVI-lea sau de la începutul celui de-al XVII-lea)[2]; biserica „Adormirea Maicii Domnului" din Iţcanii Vechi[3] (prima biserică datează din secolul al XIV-lea, cea actuală din secolul al XVII-lea); biserica „Sfântul Gheorghe" (Biserica „Noii Mitropolii" sau „Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava", construită între 1514 şi 1522 de Bogdan al III-lea şi fiul său, Ştefăniţă)[4]; biserica „Sfântul Dumitru" (Biserica Domnească, ridicată între 1534 şi 1535, ctitorită de Petru Rareş)[5]; biserica „Învierea Domnului" (ctitorită în 1551 de Elena Doamna, soţia lui Petru Rareş)[6]; biserica „Sfântul Nicolae" (prima biserică datează de la începutul secolului al XV-lea, din vremea lui Alexandru cel Bun, în 1611 fiind reînnoită de marele vistier Nicoară Prăjescu)[7]; biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" sau a Coconilor[8] (ctitorită la 1643 de Vasile Lupu). Construcţiile din perioada modernă sunt: catedrala „Sfântul Ioan Nepomuk", biserica romano-catolică, ridicată între 1832 şi 1836, Şcoala primară – Hauptschule[9], construită în 1814, actualul sediu al Muzeului de Ştiinţele Naturii ş. a.

După ocuparea Bucovinei de către austrieci, a fost declanşată ofensiva administraţiei imperiale pentru demolarea unor biserici ortodoxe din Suceava, motivul invocat fiind nevoia de materiale de construcţii, respectiv piatra. Această agresiune a declanşat, între 1791 şi 1794, conflictul dintre locuitorii ortodocşi (în majoritate români) şi administraţia imperială[10].

[2] Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Gheorghe" (Mirăuţi) din Suceava, prima catedrală a Moldovei*, Suceava, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", 2009.

[3] Erast Hostiuc, *Istoricul fostei mănăstiri de maici din Iţcani (Suceava, Bucovina)*, Cernăuţi, Institutul de Arte grafice şi Editura Glasul Bucovinei, 1920.

[4] Ioan Caproşu, *Vechea catedrală mitropolitană din Suceava – Biserica Sfântul Ioan cel Nou*, Iaşi, Editura Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, 1980.

[5] Vasile M. Demciuc, Justinian-Remus A. Cojocar, *Biserica „Sfântul Dumitru" Suceava, un monument de artă creştină moldavă*, Suceava, Editura Arhiepiscopiei Sucevei şi Rădăuţilor, 2009.

[6] Dumitru Irimia, *Monografia Bisericii „Învierea Domnului" din Suceava*, Bucureşti, Editura Ilex, 2008.

[7] Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Nicolae" din Suceava*, Suceava, Editura Karl A. Romstorfer, 2011.

[8] Ion Mareş, *Biserica „Sfântul Ioan Botezătorul" din Suceava*, monografie aflată sub tipar.

[9] În această şcoală cu predare în limba germană a învăţat şi Simion Florea Marian. La 1918, după Unire, era singurul local pentru învăţământul primar din Suceava, alte clădiri destinate claselor primare nemaifiind construite în perioada administraţiei austro-ungare: „... în anul şcolar 1920–1921, de exemplu, în 10 săli, funcţionau în două schimburi atât ambele şcoli româneşti (de băieţi şi de fete), cât şi cele două nemţeşti (de asemenea, demixtate), cu un total de peste 1 200 de copii. Efectivele claselor cuprindeau 60–70 şi chiar peste 80 de elevi". Gh. Giurcă, *Istoricul unui lăcaş de şcoală din Suceava*, în volumul: *Împotriva lui Cronos*, Suceava, Editura Ţara Fagilor, 2000, p. 207.

[10] După aproape un secol, Simion Florea Marian semnala distrugerile provocate de administraţia austro-ungară, luând public atitudine, în repetate rânduri, după cum amintesc unii autori în lucrările lor: „De aceea mustrarea pornită din sufletul unui S. Fl. Marian, în vremea stăpânirii acelor austrieci, oameni strâmţi la inimă şi biurocraţi asupra unui popor, pentru care acelaşi J. Strzygowski găsea cuvinte de românească înţelegere – ameninţat de a fi înăbuşit de străinii cari mişună, 15% la sat, 80% la oraş – s-ar putea repeta şi astăzi, în Suceava desrobită"; Gh. Maxim Burdujanu, *Sucec*

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

Statistic, până în anul 1775, când Bucovina a fost ocupată de Imperiul Habsburgic, existau în Suceava 21 de biserici de piatră (14 româneşti, cinci armeneşti şi două ungureşti sau săseşti). Sfânta Liturghie se putea ţine în cinci biserici româneşti: „Sfântul Gheorghe" (sau Mitropolia Nouă, biserica ridicată de Bogdan al III-lea şi Ştefăniţă), „Sfântul Ioan Botezătorul", „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie", „Înălţarea Domnului", precum şi în patru biserici armeneşti: „Hagigadar", „Sfântul Auxentie", „Sfânta Cruce" şi „Sfântul Simion"[11].

Dintr-o scrisoare a generalului maior Karl Freiherr von Enzenberg (guvernator general al Bucovinei între 1778 şi 1786, succesorul generalului Splény), adresată contelui mareşal von Hadik – preşedintele Consiliului Aulic de Război din Viena (autoritatea supremă de administraţie pentru Bucovina), aflăm că „Suceava a fost mai înainte cel mai splendid loc de comerţ, ceea ce este confirmat de 17 mari biserici demolate, o reşedinţă princiară tot atât de măreaţă, împreună cu o cetate pe deal şi tristele vestigii ale unor impunătoare clădiri..."[12].

În Suceava a vieţuit de-a lungul secolelor şi o înstărită comunitate armenească, având privilegii date de domnii Moldovei, Alexandru cel Bun şi Ştefan cel Mare, în oraş fiind reşedinţa episcopului armean, iar unul dintre cei doi şoltuzi („voit" – pentru armeni) şi jumătate dintre cei doisprezece pârgari erau armeni.

Vechile biserici armene din Suceava sunt monumente înscrise pe lista patrimoniului imobil naţional, veritabile capodopere de artă medievală: Mănăstirea Zamca (biserica „Sfântul Auxentie", fostă mănăstire de călugări, fostă reşedinţă a episcopului armean, ridicată, potrivit tradiţiei, de către Agopşa, înainte de 1551); biserica „Sfântul Simion" (Turnu Roşu; după o inscripţie mai nouă, ar fi fost zidită în 1513, de către armeanul Donig)[13]; biserica „Sfânta Cruce" (ridicată de Cristea Hanco, în armeană Hacih Hancoian, în 1521) şi capela „Sfântul Ioan", iar în afara oraşului, Mănăstirea Haci-Gadar (sau Hagiu-gadar – „împlinirea tuturor dorinţelor", ctitorită la 1512 de către Dragan Donovac)[14]. Alte două biserici armene din Suceava, „Sfânta Treime" şi una cu hramul necunoscut[15], nu mai există în prezent.

[11] Aura Brădăţan, *Manuscrisul inedit „Biserica Mirăuţi din oraşul Suceava, schiţă istorică de Sim. Fl. Marian"*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Naţional al Bucovinei", anul XXIV–XXV, 1997–1998, p. 308–309.

[12] *Suceava, file de istorie. Documente privitoare la istoria oraşului. 1388–1918*, vol. I, ediţie de documente întocmită de Vasile Gh. Miron, Mihai-Ştefan Ceauşu, Ioan Caproşu, Gavril Irimescu, Bucureşti, 1989, p. 452, doc. 292.

[13] Săpăturile arheologice, începute în iunie 2010 în interiorul bisericii, au dus la dezvelirea fundaţiilor de piatră ale unui locaş de cult anterior construcţiei actuale, care avea aproape aceeaşi lăţime, lungimea fiind mai mică, confirmându-se astfel anul de zidire a locaşului de cult la 1513, consemnat de inscripţie (investigaţii efectuate de arheologii Florin Hău şi dr. Ion Mareş).

[14] Dimitrie Dan, *Armenii orientali din Bucovina*, în „Candela", nr. 7, din 1 iulie 1891, p. 399 şi urm.; idem, *Armenii orientali din Bucovina*, în „Candela", nr. 8, din 1 august 1891, p. 454 şi urm.; Grigore Foit, *Monumente de arhitectură armeană medievală ale Sucevei*, în „Suceava. Anuarul Muzeului Judeţean", anul XI–XII, 1984–1985, p. 69 şi urm.

[15] Locaş de cult amintit de tradiţia locală, amplasat lângă biserica „Sfânta Cruce", pe locul halei de carne din piaţa mare a oraşului Suceava, unde în sec. al XIX-lea au fost găsite fundaţiile unei biserici şi pietre tombale armene: Dimitrie Dan. *Armenii orientali din Bucovina*. în „Candela", nr. 7, 1 iulie 1891, p. 4[illegible]

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

La 28 noiembrie 1918, Congresul General, întrunit la Cernăuți, a votat „unirea necondiționată a Bucovinei, în vechile ei hotare, de la Ceremuș, Colacin și Nistru cu regatul României", provincia fiind locuită de români, ucraineni, germani, evrei, poloni, armeni, cehi, italieni ș. a. Bucovina a fost mereu un teritoriu în care fiecare etnie a respectat-o pe cealaltă, constituind întotdeauna un model de bună conviețuire, vechile construcții din Suceava păstrând caracteristicile edilitare, cu anumite proporții, de la fiecare naționalitate, fiind clădiri românești, germane, armenești, evreiești, ucrainene, care au dat farmecul unui oraș deosebit din punct de vedere al arhitecturii până în jurul anilor '60, când au început demolări sistematice și nesăbuite, schimbându-i-se astfel pentru totdeauna identitatea.

Un efort edilitar substanțial de modernizare a orașului a fost făcut în perioada 1891–1914, când au fost construite edificii precum: Gimnaziul greco-oriental (azi, Colegiul „Ștefan cel Mare"); sediul Căpităniei districtului Suceava (sediul fostei Prefecturi, actualul Muzeu de Istorie); Primăria (actuala clădire a Prefecturii); Casa „Samuil Isopescu" (actuala clădire a sindicatelor); Casa „Prunkul" (fostul Restaurant „Național"); Spitalul vechi; Uzina electrică; Gara Iţcani (1871); Gara Burdujeni (1902). În centrul orașului, funcționau hanurile: „La Para de Aur", „La trei Coroane", „La Cerbul de Aur", Hotel „Bucovina", „La Craiul Negru", Hotel „Moldavie", Hotel „Langer". În perioada interbelică, au fost construite Casa Națională (1929–1931, demolată după 1967) și Școala primară de fete (azi, Biblioteca Județeană „I. G. Sbiera").

După anul 1950, în perioada comunistă, orașul a fost transformat complet, fără discernământ, demolându-se cea mai mare parte a clădirilor vechi, monumente de patrimoniu imobil național, astfel că pentru reconstituirea imaginii Sucevei de până atunci fotografiile păstrate în acest fond documentar sunt o sursă autentică și valoroasă de informații, ele surprinzând starea zecilor de biserici și monumente (multe în ruină și în vremea lui Simion Florea Marian), a caselor de piatră, cărămidă și lemn, dărâmate, părăsite sau devastate ulterior. Și incendiile din anii 1852–1854 au distrus aproximativ o treime din centrul vechi al Sucevei, astfel că în 1856 măsurătorile cadastrale indicau doar 1 046 case (între care 602 construite din piatră), cu 987 proprietari.

Ulterior, zona centrală a orașului a fost modelată după un nou regulament de sistematizare, prin care nu se mai permitea decât construcția caselor din piatră și cărămidă. În 1921, documentele arată că erau în Suceava 1 890 de case (între care 1 020 din piatră și cărămidă), orașul păstrându-și aspectul arhitectonic până prin anii '60–'70 ai secolului al XX-lea.

În prezent, mărturii despre toate acestea se mai găsesc doar în unele arhive și fonduri documentare, în colecții particulare, precum cea adunată de cărturarul Marian și familia sa, buni cunoscători ai importanței culturale a fotografiei. Nu le-a fost deloc ușor acestora, cu mijloacele de la acea vreme, să obțină și să adune asemenea documente fotografice, necesare pentru susținerea cercetărilor și întocmirea unor lucrări de specialitate, ori pentru a răspunde solicitărilor multor cercetători din

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

Colecţia lui Marian era binecunoscută în epocă, printre confraţii săi. Dovadă stă vasta corespondenţă purtată de-a lungul anilor. Prin anii 1875–1876, T. V. Stefanelli îi scria despre „fotografiile de la atelier"[16], Gh. Popescu îi cerea fotografiile unor personalităţi bucovinene pentru *Albumul literaţilor români din toate provinciile Daciei Traiane* la care lucra[17], iar Nicolae Pihuleac îi mulţumea pentru fotografiile trimise[18].

În 1893, Josef Szombathy îi este recunoscător „pentru străduinţele"[19] sale la realizarea imaginilor mai multor biserici, iar Gustav Weigand, după „timpul petrecut în casa de la Suceava", îi trimite o „importantă fotografie" care „înfăţişează doi ţărani bătrâni din Bosanci"[20], în costume vechi populare.

Marian a realizat, împreună cu I. G. Sbiera, în anul 1894, multe şi importante fotografii necesare pentru întocmirea lucrării *Traiul românilor din Bucovina*. Cutreierând satele Bucovinei cu pictorul Eugenie Maximovici din Cernăuţi, au fotografiat „două clăci, una de cosit, fără lăutari, şi alta de secerat, cu lăutari, o prisacă, o albitoare, o horă, o arcană, nişte colindători, o stea", pentru volumul *Bucovina*, iar cu pictorul Charlemont din Viena au fotografiat „o piuă de sumane, nişte stative, o stână şi o grupă de oameni". Prin anul 1895, sperau să obţină şi mai multe asemenea documente: „cred că va fi ceriul destul de favorabil spre a putea fotografia cele dorite"; din păcate, însă, erau unii care voiau „prin codiri şi îngreuieri a zădărnici dacă nu toate, apoi măcar unele din ilustraţiunile propuse de noi; tipurile cu costumurile naţionale de sărbătoare seamănă a nu prea place unora; ar voi poate a ne reprezenta prin tipuri urâte şi veşminte sărăcăcioase spre a zice apoi că suntem popor degenerat şi îmbrăcat mai mult ca pe timpul lui Adam"[21].

În 1894, Ioan Bianu îl întreba pe Marian unde poate găsi un „portret al Mitropolitului Teoctist din vremea lui Ştefan Vodă cel Mare, pentru a fi reprodus în tinda bisericii Trei Ierarhi de la Iaşi", asigurându-l că, dacă i-l va găsi, va trimite în Bucovina „un desenator ca să-l decopieze"[22], iar în 1900 cerea „urgent amănunte" şi o copie a „portretului lui Miron Costin, cel descoperit acum" de S. Fl. Marian la Biserica Teodoreni din Burdujeni, despre care i-a vorbit lui D. Sturdza la Academie[23]. În 1895, Dimitrie Onciul îi cerea fotografii „cu cetatea"[24], iar în 1897, dr. Emanuil Grigorovitza îi trimitea mai multe imagini din Transilvania, cerându-i altele în schimb[25].

Între anii 1898 şi 1900, primeşte fotografii din Năsăud şi din alte locuri din Transilvania, apoi din Austria, de la foşti colegi de gimnaziu, profesori şi învăţători sau de la fiii săi, Inocenţiu şi Liviu. Ştiindu-l „colecţionar", Ion Pop Reteganul îi cere

[16] Scrisoare din 17 nov. 1875, Cernăuţi, nr. inv. 767, în *Colecţia de corespondenţă*, *loc. cit.*

[17] Scrisoare din 11 august 1875, Bucureşti, nr. inv. 572.

[18] Scrisoare din 23 aprilie 1876, Ruşi-Moldoviţa, nr. inv. 552.

[19] Scrisoare din 5 septembrie 1893, Hliboca, nr. inv. 796.

[20] Scrisoare, nr. inv. 827; în colecţia lui Marian se păstrează un număr mare de fotografii cu ţărani români în costume tradiţionale din Bucovina dar şi din alte zone ale ţării, o bază de date valoroase privind evoluţia portului popular, începând din a doua jumătate a sec. al XIX-lea.

[21] Scrisori cu nr. inv. 659, 660, 662 şi 664.

[22] Scrisoare din 11/23 ianuarie 1894, Bucureşti, nr. inv. 103.

[23] Scrisoare din 11/23 ianuarie 1900, Bucureşti, nr. inv. 117.

[24] Scrisoare din 14 ianuarie 1895, Cernăuti, nr. inv. 950.

[25] Scrisoar

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

„niște fotografii cu țărani", pentru a fi reproduse în revistă, „dar fin lucrate"[26]. Multe îi trimite și lui C. I. Istrati, la Academie, cu biserici și mănăstiri din Bucovina; acesta îi cere, Marian fiind singurul din Bucovina la care apelează, și o fotografie „de față și de lature" a scaunului domnesc de piatră, aflat în grădina Mănăstirii „Sfântul Ioan cel Nou", „ca să se vadă pe față bine capul de bou", dar și fotografii cu biserica Mirăuți[27].

În primii ani ai secolului al XX-lea, reputația de bun cunoscător și colecționar de documente și mărturii istorice, inclusiv fotografice, îi era pe deplin consolidată. Toți știau că la Marian, în Suceava, se păstrează și se valorifică științific astfel de bunuri culturale: Eudoxiu Hurmuzachi îl anunță că are o „monetă medalie foarte frumoasă a lui Ștefan Vodă și un portret încă foarte frumos"[28], pe care dorește să i le ofere, sperând să-i fie de folos, iar starețul Teofil Patraș, știindu-l interesat, îl anunță că la Putna va ajunge fotograful Galter, angajat de un comerciant să facă albume pentru manifestările comemorative organizate la împlinirea a patru secole de la moartea lui Ștefan cel Mare[29]. În anul 1906, și Consulatul Regal pentru România și Galiția din Cernăuți, prin G. D. Gallin, îi solicită fotografii cu „obiceiuri și costume populare", pentru Expoziția națională din 1906[30].

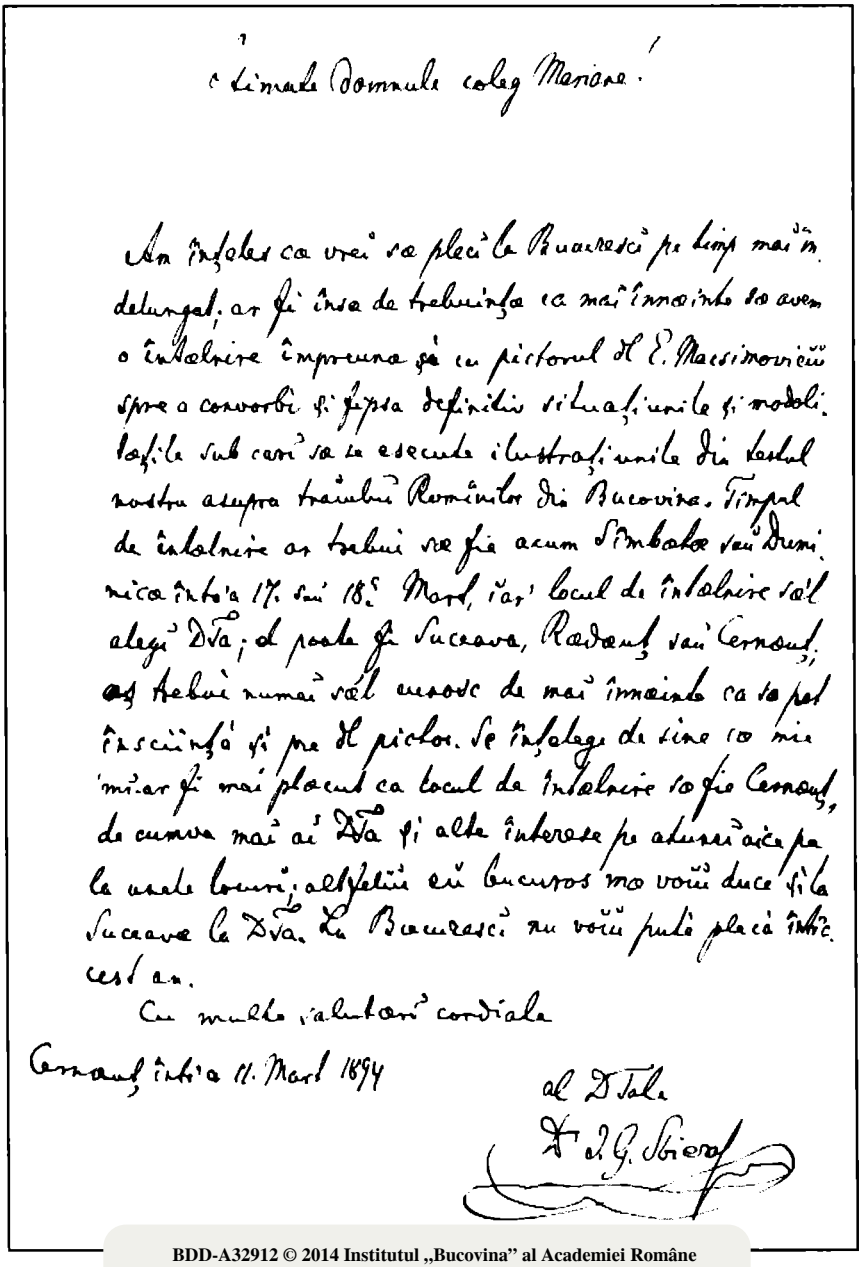
Colecția lui Marian s-a îmbogățit considerabil și după moartea acestuia, prin cele adunate de membrii familiei. De la Liviu Marian, fiul său, se păstrează un mare număr de fotografii cu personalități culturale, preoți, profesori, învățători, juriști, actori ș. a., care au activat în societăți culturale, au fondat ziare și reviste, au organizat șezători literare, spectacole teatrale și serbări naționale, din ultimii ani ai secolului al XIX-lea și până în 1940, iar lui Mihai Cărăușu, ginerele său, îi revine meritul de a fi atras înspre acest fond numeroase donații, inclusiv de la bucovinenii risipiți prin lume de prigoana comunistă, ori de la cei care au moștenit asemenea valori și le-au lăsat în casa lui Marian, singurul loc din Suceava în care aveau încredere că se păstrează.

Donații au continuat să fie făcute Fondului memorial și după anul 1979, când s-au stins din viață ultimii urmași, Maria și Mihai Cărăușu, astfel că numărul de fotografii a crescut continuu[31], fiind înregistrate individual sau în albume, unele masive, conținând sute de imagini – o bază de date unică, de mare importanță pentru cultura română, adunată cu mari eforturi, printr-o muncă titanică. Între acestea se află numeroase fotografii cu membrii fondatori și activi din societățile culturale ale vremii, ale unor personalități din diverse domenii, de la activități culturale și, fapt deosebit de important, de la unele familii risipite de tăvălugul rusesc din 1940, „răzlețite" prin întreaga țară și străinătate de cumplita dramă istorică pe care au trăit-o, conturând o lume care astăzi nu mai există.

[26] Scrisoare din 27 februarie 1898, Reteag, nr. inv. 599.
[27] Scrisori din 22 august 1903, București, nr. inv. 344, și din 4 martie 1904, nr. inv. 348.
[28] Scrisoare din 23 iulie 1904, Cernăuți, nr. inv. 314.
[29] Scrisoare din 1/14 iunie 1904, Putna, nr. inv. 289.
[30] Scrisoare din 12/25 iunie 1906, Cernăuți, nr. inv. 208.
[31] Între 1979 și 1990 au donat: Ana Monțiu, sora scriitorului Dumitru Florea Rariște; Oltea Vitencu, soția scriitorului Dragoș Vitencu din Cernăuți, fost deținut politic; Dumitru Oniga, fost deținut politic. Din 1991 până în prezent au intrat în colecție fotografii de la Mihai Burlacu, fost deținut politic, Gherontie Doboș și Radu Flo[illegible]Florea).

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

Actul cultural săvârșit de acești generoși donatori, martori direcți ai istoriei, este de neprețuit, ei conservând pentru posteritate informații care altfel ar fi dispărut pentru totdeauna, meritând pe deplin recunoștința noastră. În domeniul vast al cercetării științifice, asemenea arhive documentare fotografice sunt de netăgăduită importanță, impunându-se nu numai studierea, ci și publicarea lor, *ca să se știe*.

Onorate Domnule coleg Marian!

Am înțeles ca vrei să pleci la Bucuresci pe timp mai în delungat, ar fi însă de trebuința ca mai înnainte să avem o întâlnire împreună și cu pictorul dl E. Macsimoviciu spre a convorbi și fixa definitiv situațiunile și modelii după cari să se execute ilustrațiunile din trecutul nostru asupra trăiului Românilor din Bucovina. Timpul de întâlnire ar trebui să fie acum Sîmbăta sau Duminica între 17. sau 18. Mart, iar locul de întâlnire să-l alegi Dta; el poate fi Sucsava, Radauț sau Cernauț; aș trebui numai să știu cursul de mai înnainte ca să pot înștiința și pe dl pictor. Se înțelege de sine că mie îmi ar fi mai placut ca locul de întâlnire să fie Cernauț, de cumva mai ai Dta și alte interese pe aceste părți la unele locuri; altfelin eu bucuros mă voiu duce și la Sucsava la Dta. La Bucuresci nu voiu putè pleca înainte cest an.

Cu multe salutări cordiale

Cernauț în 11. Mart 1894

al D Tale

Dr. G. Sbiera

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

Mult Stimate Dle Mariane!

Și eu dic: „paro că'i lucru femeesc” cu procurarea „tipuriloru de Romîni” pentru Bucovina descrisă și ilustrată. Fi-am fost spus că m'am adresat de vrocîteva ori către prinsporitele D. Piotroschi ca să'm facă grafe de tipurile necesare (cîte o pereche de bărbat și femee și de flăcău și fată în vesminte de sărbătore), dar'... fără de niciun resultat. Asemenea m'am mai adresat și către repotul meu, porintele Constantin Sbiera din Siret, dar' și acesta este desperat că nu poate căpăta din împrejurime tipurile dorite, parte pentrucă nu vor să vină oamenii, parte fiindcă nu este tipograf în loc. Și porintelui Doboș de Cimpulung i-am scris pentru niște tipuri de pe acolo; am și vorbit în persoană cu el, dar'... și de aice n'am primit încă niciun resultat. M'am mai adresat și către porintele D. Dan Straja în privința aceasta, dar' fără a cum încă tot fără dar. Am scris de mai multe ori și am vorbit și în persoană cu repotul meu Dr. Gh. Lupu din Rădăuți pentru tipuri de acolo, dar' și de aice încă nu 'mi-au trimes cele dorite; aștept însă cu oare care speranță. Redactorul opului, profesorul Zeisberg,

BDD-A32912 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 11:09:07 UTC)

mi-a scris dilele acestea pentru trimeterea fotografiilor; încă nu i-am răspuns. După cum vedi, fac o pol, dar îndaperi mi-s toate.

Săptămîna trecută am fost la Sabul-mare și la ședința cu pictorul din Viena Charlemont și am fotografiat o piuă de sumane, niște stative în lucrate și o stînă din loc Sabul-mare. Am fotografiat și o grupă de oameni, o familie întreagă, dară neîmbrăcată, la țărătorește și dară de o ți persoane țipice români.

Acum îmi scriu să mă rapid pînă la Suceava de Sărbători ca să fotografiem țipuri de pe acolea. Cum nu m'aș fi dus bucuros (căci o parte din familia mea a colatorit într'acolo), dară... sînt cam nedispus și amorțit... și nu pot de astă dată. Dacă veți găsi țipuri adevărate, poate din Șchiei, și dacă Vă-da mîna, fotografiează două perechi și mi trimete și mie două exemplare pe socoteala mea, le-aș alătură la acelea ce încă sper să le primesc, și le-aș trimete toate lui Zeissberg.

Dorindu-Vă succes întru toate și salutîndu-Te cordial, rămîn

În Cernăuți într'a 4 Iulie 1894 st. n.

el D-Tale devotat
D. G. Sbiera